

bölünmüş bir dünyada insan dayanışması

iklim değişikliğiyle savaş

Sibel ŞATANA

Şehir Plancısı



TAU - İmar Uygulama Dairesi Başkanlığı

UNDP İNSANI GELİŞİM RAPORU

Birleşmiş Milletler Kalkınma Örgütü'nün (UNDP) her yıl hazırladığı **İnsani Gelişim Raporu**'nun bu seneki konusu yüzyılın en büyük tehditlerinden biri olarak adlandırılan **"İklim Değişimiyle Savaş: Bölünmüş Bir Dünyada İnsan Dayanışması"** başlığını taşımaktadır.

27 Kasım 2007 tarihinde Brezilya'da söz konusu rapor deklere edilirken, raporla ilgili değerlendirmelerin yapılması ve özellikle iklim değişikliği hakkında farklı problemler üzerinde tartışılması amacıyla, İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Kültür Merkezi, Büyük Salon'da bir oturum gerçekleştirilmiştir.

Brezilya'da açıklanan İnsani Gelişim Raporu ile eş zamanlı olarak gerçekleştirilen oturumda, UNDP Türkiye Temsilcisi Mahmood AYUB, UNDP Karbon Finans Uzmanı Marina OLSHANSKAYA ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Prof. Nüzhet DALFES, iklim değişikliği ve sonuçları hakkında sunumlarını gerçekleştirmişlerdir.

Raporun geneli ile katılımcıların konuşmaları birlikte değerlendirildiğinde, insanoğlu olarak şu anda yaptıklarımızın ve yapacaklarımızın

tüm insanlığı en az bir asır sürecektir sonuçlarla karşı karşıya bırakacağı ve bilimsel olarak kanıtlanmış bir gerçek olan iklim değişikliği konusunda, gelecek nesillere daha kötü bir dünya bırakmamak için harekete geçmemiz gerektiği fikri ortaya çıkmaktadır.

Üzerinde yaşadığımız dünya, sosyo-ekonomik ve coğrafya olarak farklılıkları bulunan pek çok ülkeyi ve hatta bölgeyi kapsamaktadır.

Mahmood AYUB , dünyada şu anda 1 milyar kişi günlük 1 \$'dan düşük bir parayla hayatını idame ettirmeye çalıştığını, 1.1 milyar insanın temiz su bulamadığını ve 2.6 milyar insanın da temel temizlik imkanlarına ulaşamadığını belirterek aslında dünya üzerindeki heterojen dağılıma dikkat çekmiştir.

Gerek gelir ve refah düzeyi gerekse coğrafya özellikleri farklı olan bölgeler incelendiğinde, iklim değişikliği her bir bölgeyi ayrı ayrı etkilemektedir. Hatta bu etki, iklim değişikliğinin başlıca nedeni olarak gösterilen karbon emisyonlarında en az sorumluluğa sahip, gelişmekte olan ülkeler üzerinde çok daha fazla hissedilecektir.

Mahmood AYUB'un konuşmasında belirttiği gibi, şu anda altmış milyon nüfusa sahip olan İngiltere'nin atmosfere yapmış olduğu sera gazları salımı, aralarında Nijerya ve Pakistan'ın da bulunduğu, toplam beş yüz milyondan fazla insanın yaşadığı beş ülkenin sera gazı salımının toplamından daha fazladır.

Raporda ayrıca ifade edildiği gibi, örneğin, teknoloji ve refah düzeyi olarak gelişmiş ülkeler, İngiltere, ABD gibi (sera gazı salımından en çok sorumlu tutulan ülkeler) deniz seviyesinin yükselmesi ile sular altında kalma riski karşısında çeşitli önlemler alarak bundan en az zararlı kurtulmayı başarabilecekken, Afrika Burnu'nda iklim değişikliği sonucunda hava durumunda değişiklik olup, ekinler zarar gördüğünde burada yaşayan insanlar belki açıktan hayatlarını kaybedebilecek noktaya gelecekler veya tropik fırtınaların şiddeti arttıkça pek çok insan yaşadıkları ortamı terk etmek zorundalığı ile karşı karşıya gelecektir.

Mahmood AYUB, ayrıca İklim Değişikliğiyle Mücadele Raporu'nda da belirtildiği üzere, insani gelişmeye tehdit olarak şu dört öğeden bahsetmiştir.

- Aşırı kuraklık, yükselen ısılar ve düzensiz yağışların sebep olduğu tarımsal sistemlerin çökmesi sonucu 600 milyon insanın yetersiz beslenmeyle karşı karşıya kalması. Dünyadaki yoksulluğun en yoğun olduğu Afrika'nın güneyindeki yarı kurak bölgelerde 2060 yılına kadar tarımsal ürünlerde potansiyel ürünlerde % 26 kayıpların olması,
- 2008 yılına kadar 1.8 milyar insanın su sıkıntısı çekmesi, buzulların erimesi ve yağışların düzeninin değişmesi sonucu Güney Asya ve Kuzey Çin'de ciddi ve ekolojik krizlerin yaşanacağı,
- Kıyı şeridi ve deniz seviyesine yakın bölgelerde yaşayan 332 milyon insanın, sel baskınları ve tropikal fırtınalar nedeniyle yerinden olması,
- Ciddi sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalınması.

İnsanlığı tehdit eden bu dört öğenin aslında gelişmekte olan ülkeleri daha çok vuracağından bahseden rapor, iklim değişikliği ile mücadelenin yeteri kadar önemsenmemesinden ve iklim değişikliğine karşı açılan savaşı kazanamazsak, gelecek nesillerin ekolojik bir felakete sürükleneceğinden dem vuruyor. Ayrıca bu raporda ilginç olarak, bütün ülkelerin yıllık sera gazı emisyonlarının, gelişmiş ülkelerin yıllık sera gazı salımları kadar olması halinde dokuz gezegene ihtiyaç duyulacağından bahsediliyor.

İnsani Gelişme Raporunda, gelişmiş ülkelerin CO₂ salımı açısından gelişmekte olan ülkelere nazaran daha çok sorumluluğa sahip olduğu ve gelişmişlik açısından ilk 20 sırada yer alan ülkelerin 2004 yılında, orta ve düşük insani gelişme kategorisinde yer alan tüm ülkelere daha fazla CO₂ salımı yapmakta olduğu vurgulanmıştır.

Mahmood AYUB, 1990 yılından beri İnsani Gelişme Raporu'yla beraber ortaya konulan, İnsani Gelişme Endeksinin sonuçlarını Türkiye açısından değerlendirmiştir.

Buna göre, son yıllarda gerçekleşen ekonomik gelişmelerin bir sonucu olarak Türkiye'nin insani gelişme endeksinin 0.775'e çıktığını, bu sonuçla 8 basamak ilerleyerek verisi mevcut olan 177 ülke arasında 84. sırada yer aldığını belirtmiştir. Bu ilerlemeye karşın, Avrupa Birliği üyeliği sürecinde bulunan Türkiye, OECD ülkeleri arasında en alt sırada bulunmaktadır.

Oturumda konuşmacı olarak yer alan UNDP Karbon Finans Uzmanı Marina OLSHANSKAYA, 21. yüzyıl sonuna kadar 5° C'lik sıcaklık artacağından bahsederek bunun yarıya indirilmesi halinde dahi çok büyük tehlikelerle karşı karşıya kalınacağını vurgulamıştır.

Marina OLSHANSKAYA, konuşmasında, bu konuda çok önemli adımların atılmasından bahsederek, tehlikeli iklim değişikliğinin önlenmesi amacıyla gelişmiş ülkelerin salımlarını şu anda % 80 oranında azaltmaları gerektiğini ifade etmiştir. Raporda ve sayın konuşmacının da belirttiği üzere, felaket riskleri

gelişmekte olan ülkelere daha çok yönelmektedir. Bunu da aşağıdaki şekilde daha kolay görebilmekteyiz.⁽¹⁾



İklim değişikliği yoksul insanların yaşamında kendini bir kıyamet alameti olarak göstermeyecektir. Herhangi bir olayın iklim değişikliği ile doğrudan ilişkilendirilmesi mümkün olmayacaktır. Ancak, iklim değişikliği yoksul ve kırılgan ailelerin iklim şoklarına giderek daha fazla maruz kalmalarına neden olacak ve mücadele stratejileri üzerindeki baskısını artırarak zamanla insani yapabilirlikleri istikrarlı bir şekilde aşındırabilecektir.

Marina OLSHANSKAYA, iklim değişikliğinin insani gelişmeyi geciktirip sonra gerilemesine meydan verecek beş ana başlık belirlediklerini ifade etmiştir.

Bu başlıklar sırasıyla:

- Tarımsal verimliliğin azaltılması (örnek olarak; Güney Sahra Afrika'sında kurak bölgelerin 2060 yılına kadar genişleyebileceği ve 26 milyon doları bulan bir zarar meydana gelebileceği),
- Su bunalımı ve su güvensizliği,
- İklim felaketlerine maruz kalma (örnek olarak; küresel ısınma sonucu deniz seviyelerinde aşırı yükselme olacağı ve pek çok kişinin seller yüzünden yaşadıkları

ortamı terk edebileceği ve Bangladeşte 70 milyondan fazla insanın bundan etkileneceği),

- Ekosistemin çöküşü, biyoçeşitliliğin azalması (örnek olarak, küresel ısınma nedeniyle sıcaklıkların artması sonucu şu anda var olan kara canlılarının yaklaşık % 25'inin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması)
- İnsan sağlığı (örnek olarak var olan hastalıkların coğrafi bölgesini genişletip daha fazla bir alana yayılması).

Oturumda son olarak söz alan İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Prof. Nüzhet DALFES, iklim değişikliği ve küresel ısınma için ülkelerin işbirliği halinde çalışmaları gerekmekte olduğunu ifade ederek, su kaynakları ve tarımın iklim değişikliklerine göre şekillendirilmesi gerektiğini vurguladı. Bu hassas konuyla ilgili ülkemizde acil olarak Ulusal İklim Araştırma Programı ve Yerel IPCC'nin oluşturulması, insan kaynaklarının geliştirilmesi, medyanın ve halkın bilinçlendirilmesi çalışmalarının, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine imzasını atmakta 12 yıl gecikmesi olan Türkiye'de, bundan sonra atılabilecek önemli adımlar olduğunu belirtti.

Rapor'un son bölümünde, kapsama ilişkin bir takım öneriler bulunmaktadır.

- 1) 2012 sonrası Kyoto Protokolü dahilinde tehlikeli iklim değişikliğini önlemeye yönelik çok taraflı bir çerçevenin geliştirilmesi;
- 2) Sürdürülebilir karbon bütçesi için politika oluşturulması;
- 3) Uluslararası işbirliği çerçevesinin güçlendirilmesi;
- 4) İklim değişikliğine uyumun 2012 sonrası Kyoto çerçevesinin ve yoksulluğu azaltmaya yönelik uluslararası ortaklıkların merkezine konması olarak sıralanabilir.

¹ İnsani Gelişme Raporu 2007/2008,

İklim değişikliğiyle mücadele:

Bölünmüş Bir Dünyada İnsani Dayanışma